

Ha Itáliába utazik

rezerválja szobáját az olasz szállodák budapesti irodájában „Via” fürdőiroda, IV., Váci-utca 36. Tel.: 832—56.

szönhető, mely most a mindennapos munkájában kitünően viseli magát. Mihelyt kör-
téri (Oktogon) állomásánál megáll a kocsii,
azonnal körülserlegli a nép, annyian veszik
körül, annyian másznak rája, hogy a leg-
nagyobb hajjal lehet csak újra elindulni,
szóval a vaspálya küzd a kezdet nehézségei-
vel. A keskeny sín párról, melyek segítik a
menykövet munkájában, még mindig kerin-
genek ugyan a nép körében félelmetes le-
gendák, de azért ma már mindenki bátran
lép rajtuk keresztül. Csak az omnibuszlovak
állapodnak meg néha bölcs elgondolással
előtte, ami nem is csoda, ők tisztos koruknál
fogva a régi iskolához tartoznak és tart-
ják azt a régi igazságot, hogy a kapanyél
is elsül, ha a sors úgy akarja.

Igy kezdődött a budapesti villamos pá-
lyafutása, amelynek egyik legszínesebb
emléke a viszonylatok régi jelzései, ezek a
kis tarka körök, amelyekre valljuk be soha
sem igazodtunk el. Mindenki csak a maga
vonalát ismeri és aki a fogaskerekű felé
szokott hazamenni, az a Károly-kaszár-
nyától induló kocsii, várta fehér körben
zöld csillaggal, vagy ha úgy tetszik zöld
fogaskerékkel. Pedig hogy haragudtunk,
hogy új dolgot kell megtanulnunk, új os-
tobaságot találtak ki a villamosigazgatók,
amikor a relációknak számokkal való jel-
zését hozták. És hogy megszoktuk mégis,
és ma már csak mosolyogni tudunk, hogy
valaha a Boráros-terről vörösrre festett kör-
alakú korong jelezte az utat a Nyugati
felé.

A BSZKRT ÉS FOLKUSHÁZY

1911-ig Budapest egész villamosközleke-
dése magánkézből volt. Ezt a korszakot a
Jellinek és Hűvös nevek márkázzák. A köz-
ségesítés munkáját még *Bárczy István*
polgármester kezdte meg, amikor 1911-ben
a „Városi” (B. V. V. V.) részvénytöb-
bségét megszerezte. 1920-ban eltökélték a
„Közúti” (B. K. V. T.) megváltását is. Ek-
kor született meg 1922 dec. 27-ikén a
BSZKRT (olyan kevesen tudják, hogy ide
kell írni: *Budapest Székesfővárosi Közle-
kedési Részvénytársaság*) ötszázmillió ko-
rona alaptőkével.

Most tíz esztendő a BSZKRT. Ennek a
tíz esztendőnek fele a megboldogult *Rényi*
Dezső, a másik fele *Folkusházy Lajos* ve-
zérigazgató nevéhez fűződik, aki azonban
az első öt esztendőben is mint alelnök ál-
landó funkcionáriusa volt az intézménynek.
Egy-két nap még és lezáródik a Folkusházy
rezsím, amelyet annyit támadtak. Most
amikor távozik és befejezi közéleti pályá-
futását, objektíven meg kell állapítani róla,
hogy rendkívüli tehetségű, tömegtelen so-
kat dolgozó ember. Alkotó tevékenysége a
BSZKRT-ot is maradandó értékkel
gyarapította. Folkusházy kettőt tudott
csodálatos erővel és kitartással: *dolgozni*
és hallgatni. Soha támadással szemben nem
védekezett, a munkájával, a cselekedetei-
vel felelt. Mint BSZKRT vezérigazgatót
nem is támadták olyan hevesen, mint mikor
a főváros közlekedési tanácsnoka volt. A
háború alatt. Az övé volt a legnehezebb fel-
adat, amelyet azonban páratlan sikerrel
oldott meg úgy, hogy a *Frankfurter Zeit-
ung* vezércikkét írt róla. Pesszimista po-
litikát folytatott: csak a legszükségesebb
élelmiszert bocsátotta ki a közönség közé.
Pedig még minden bőven volt. A tömeg
tüntetett ellene a városháza előtt, a sajtó
élesen támadta nap-nap után, *Folkusházy*
hallgatott és nem nyitotta ki a *Közéleti*
Élelmiszertünet kapuit. Amikor azonban
már mindenhol, Ausztria és Németország
nagyvárosaiban szinte éheztek az emberek,
a szűkreszbott Folkusházy-féle adagok
akkor is éppen olyan teljes egészségben áll-
tak a közönség rendelkezésére, mint azon
a napon, amikor az első élelmiszertünet meg-
jelent a láthatáron. Nem várt érte dicsé-
retet: ő teljesítette a kötelességét, a pesz-
simista politikája is bevágott, elégtételre
nem reflektált; de nyugodt lelkiismerettel
mondhatta, hogy igaztalanul támadták
azok, akikért dolgozott és akiknek gond-
talan hónapokat biztosított.

Az a díszalbum, amelyet a BSZKRT most
adott ki, tulajdonképpen Folkusházy bú-
csúztatója, de egyben Folkusházy válasza
a támadóknak. Rengeteg adathalmaz ez,
amely a leghitelesebb tanubizonyosága an-
nak, mennyit és milyen eredménnyel dolgo-
zott Folkusházy Lajos a vállalat és a buda-
pesti közönség érdekében. Szép gesztus a
BSZKRT részéről, hogy ehelyett a makacsul
hallgató, kemény fából való ember helyett
ilyen ékesszólóan beszél.

Mert érdemes elolvasni ezt a könyvet,
amelyet egyébként *Köhalmy József dr.* igaz-
gatóhelyettes írt, akinek az adatgyűjtésben
Balogh Emil ny. igazgatóhelyettes segített.
A kötet (mondhat-e újságíró nagyobb di-
cséretet róla?) ragyogó újságírói munka,
hiszen Köhalmy a szerkesztőségi íróasztal
mellől emelkedett mai pozíciójába. Külön
kell megemlékezni a kötet gyönyörű kép-
anyagáról, amely a mult tökéletes feléleaz-
tásával valósággal lenyűgözi az embert.

POGANY BELA

A lóvasúttól az autóbuszig

Hogyan lett a BKVT-ből és a BVVV-ből BSZKRT?

Jubilál a BSZKRT: most lett tíz eszten-
dős. A pesti ember azonban megcsóválja
a fejét, mert úgy érzi, család — ha kegyes
család is — van a dologban. Hiszen mióta
eszünk tudjuk, felsőnget hajnali ál-
munkból, folyton jön, ha nem kell és hiába
várjuk, ha kell. A villamos tanított meg
bennünket a türelemre, a káromkodásra és
— ha szabad erre is utalni — az ujság-
írásra. Igen, mi idősebb korosztálybeli uj-
ságírók a BSZKRT jogelődjein tanultuk
ki a mesterségünket. A novicius újságíró
számára akkoriban már nem volt szenzá-
ció a „tót napszamos”, aki leesett a harm-
dik emeletről és szörnyethalt; mi már vil-
lamos-elgázolásokban „utaztunk”. A tót
napszamosok vagy eltűntek, vagy meg-
szokták az építési állványok magaslati le-
vegőjét, de soha se esnek le; hasonlóképen
a villamoselgázolások száma is leapadt,
vagy legalább is megszűnt szenzáció
lenni: kiszorították a kancellár-gyilkos-
ságok.

Egyszóval együtt nevelkedtünk és együtt
öregedtünk a pesti villamossal és az mégis
tíz esztendő maradt, azaz, hogy lett újra.
Ezt a csodát pedig nem fiatalítási eljárás-
sal érte el, hanem úgy, hogy tíz esztendő
előtt a BKVT és BVVV közismert emblé-
mázat BSZKRT-ra változtatta. Bár a tíz-
éves jubileum alkalmával megjelent díszes
album írásban és képen azt is bizonyítja,
hogy a megfiatalítási eljárás sem maradt
el. Szükség, igen nagy szükség van erre,
mert az autóbusz csak úgy mint a vasutat,
a villamost is hevesen ostromolja. Ha ezt
a könyvet végiglapozzuk — és ez a kötet
újságírói bravúrral dolgozó írójának és
szerkesztőjének, *Köhalmy Józsefnek*, az
érdeme — egy kicsit magunkba szállunk.
Talán mégsem volt igazunk, amikor any-
nyit szidtuk a BSZKRT-ot és jogelődjeit,
bár tagadhatatlan, hogy minden haladás-
nak legfőbb motorikus ereje a kritika.
Budapest közúti vasúti közlekedése tulaj-
donképpen 1863-ban született meg. Szédu-
letesen nagy út, amíg az előfogatos, eme-
letes omnibusztól eljutottunk az 1923-ban
forgalomba állított valóságos termes-
kocsikig, vagy a kellemesen himbálózó, ma
már BSZKRT alszótályként szereplő auto-
buszokig. A kalickától a főúri kastélyig.
De maga a BSZKRT tíz esztendeje is azt
bizonyítja, hogy amíg mi káromkodtunk a
villamos-megállónál, addig az Akácfa-ut-
cai palotában szorgalmasan dolgoztak. Mi
apró kérések, lemaradások, egyéni sérel-
mek miatt dühöngtünk, nekik azonban
nagyvonalúaknak kellett lenni, egész vá-
rosrészek, sőt az egész főváros közlekedé-
sét kellett állandóan javítaniok.

AMIKOR MÉG BUDAPEST VEZETETT
A KONTINENSEN

Különös: itt van előttünk egy hatalmas,
modern közlekedési szervezet boszorkány-
konyhája, első tekintetünk mégis a multa
esik. A régi világ temetésén szívesen elmé-
lázunk, ha örülünk is az új világ születésé-
nek. Mindnyájunknál elkövetkezik az idő,
amikor az ember a multa lesz szerelmes.
Amin valaha boszankodtunk, ma vissza-
gondolunk és szelíden megmosolyogjuk. Ki
lenne olyan zord lélek, hogy ne gondolna
kegyelettel a derék omnibuszra, amely elé
a Lánchíd nevű magaslat megmászása al-
kalmával úgynevezett „előfogatot”, öreg,
mélabús gebét akasztottak, hogy a híd kö-
zepéig megkönnyítse két testvérének ál-
latkínzó munkáját.

De kövessük az egymást váltogató ké-
peket.

1866: az első lóvasúti kocsii a Nemzeti
Múzeum előtt. Elbűvölő látvány, amint a
fehérnadrágos pesti arslánok cylinder-len-
getve üdvözlik az új alkotmány tetejéről
széplelkű hölgyeinket, akik — nem tudni
mért — a lóvasút próbaútján csak mint
néző-közönség szerepeltek. Ámbár lehet,
hogy a gavallérok veszedelmesnek tartot-
ták a vállalkozást, a maguk életét szívesen
kockáztatták a haladásért, de a hölgyeket
kímélni kell a veszedelmektől! És vissza-
térnek az idők: mintha ennek a furcsa ló-
vonati kocsinak édestestvére lett volna az

az ormótlan emeletes autóbusz, amelyet
valami bécsi közlekedési végeladason vet-
tünk és amely — nem is olyan régen:
1921-ben — szenzáció volt a pesti utcán,
de azóta annyira a lomtárba került, hogy
már el is felejtettük.

A lóvasút végállomása éppen úgy a li-
getben volt, mint ma. Az épület ma is meg-
van és a derék villamos-kalauzok ma is itt
húznak néhány mély slukkot a cigarettá-
jukból. A nyolcvanas években már kedves,
szellős nyitott, nyári kocsik sorakoznak
itt indulóra: olyanok, mint egy mozgó ká-
véházi terrasz. Az ember visszasírja, a
bukdácsló lovacskákkal, a szakállas uta-
sokkal, a jó paraszti kiállítású kalauzzal,
lassú, ringó, sőt zötyögő gördülésével ma
jó lenne ideg-szanatóriumnak.

Ma így tréfálkozunk róla. Akkor szen-
záció volt. Igen, akkor Budapest haladásá-
nak nagyobb volt a tempója. A pesti ló-
vasút is az elsők közül való volt Európá-
ban: a magyar fővárost alig pár nagy
város előzte meg ezen a téren. Elsősorban
Páris, ahol már 1854-ben üzemben volt a
lóvasút. A régi haladás tempójának leg-
főbb bizonyítéka azonban az, hogy *Buda-
pesten épült a kontinens első villamos-
üzemű földalatti vasútja*. (1896 májusá-
ban nyitották meg.) Igaz, hogy ezt az út-
rendeltetésére való tekintettel behozni nem
lehet, lehetetlenné teendő.

„A boltozatot tartó vasszerkezet rugal-
mas mozgásai folytán az utcaburkolat meg-
romlik és így az Andrássy-út sétatöcsi-
zésre alkalmatlanná válik. Továbbá az
alagút tulajdonképpen pincészerű építmény
lesz, amely a kocsik alatt oly mértékben
fog dübörögni, hogy az Andrássy-úti sétatö-
csizást, ahol a lassú hajtást éppen az út
rendeltetésére való tekintettel behozni nem
lehet, lehetetlenné teendő.”

Mondanunk sem kell, hogy a Közmunka-
tanácsnak, amely az egyéb nagy, Európát
megelőző terv keresztültvitelénél csak a
sétatöcsizőkért aggódott, nem volt igaza.

„A LEGUJABB BUDAPESTI NEVEZE-
TESÉG”

Az igazi szenzáció azonban — kilenc év-
vel a földalatti megnyitása előtt (1887 dec.)
— a földfeletti villamos vasút próbaútja
volt. A BSZKRT most megjelent dísz-
albuma ezt az eseményt úgy regisztrálja,
hogy a *Budapesti Hírlap* akkori cikkét
közli. A felszázadelőtti kollégánál senki
sem hivatottabb erre és *A legújabb buda-
pesti nevezetesség* című cikke annyit bájjál
szól az olvasóhoz, hogy nekünk is el kell
olvasnunk:

„Az Andrássy-út tágas körterénél — Igy
szól a tudósítás — tegnapról fogva csopor-
tosulás van a nap minden órájában. Megáll
a sétáló közönség, megáll egy pillanatra
még az is, akinek sietős a dolga s lesik,
mikor bukkanik elő a Nagykörút kódéből az
a kis karcsú világoszöld kocsii, amely olyan
könnyedén halad át az Andrássy-úttal met-
sző keskeny sín páron, mint a fiatal leány az
első bál parkettjén. De még egy leendő bál-
királynőt sem bálul meg olyan alaposan a
közönség frakkot viselő része, mint ahogy
azt a kis elektromra járó kocsit szemügyre
veszi a budapesti közönség, apraja nagyja,
kicsije, öregje, gazdagja, szegényje egy-
aránt.

A kora délutáni kocsikázó időben nem egy
elegáns fogatot lát állani az ember a sín pár
valamely oldalán s a bennülők kiszállanak
lesni az elektromos vaspályát. Esztendők
óta nem akadt rendes utcai látványosság
Budapesten, amely úgy meg tudta volna
állítani a járó-kelő népet, mint ez a kis
elektromos vaspálya az osztrák-magyar
államvasút pályaházától a Király-utcaig.
Talán onnét van ez, hogy a közönség még
most, kétnapos élete után sem szokott hozzá
teljesen az új vaspályához. A budapestiek
a még régi idylli időkben a megkeresedett
Nóé-bárkák fénykorából hozzá vannak
szokva ahhoz, hogy minden jóra való kocsii
csináljon az utcán akkora lármát, mint egy
kofaveszekedéssel elegyes katonazenekar.
Az elektromos vaspálya pedig nem követi a
rég példákát s jár olyan nesztelen elegán-
ciával, mintha szalóban járna. Hogy még
baj nem származott ebből a nesztelen ele-
ganciából, el nem gázolt valakit a kiskocsii,
az csakis a gyors fékező készüléknek kö-